

Особливості набуття правового статусу «внутрішньо переміщена особа» та його правова природа

Старинський Микола Володимирович¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.03.2024	Право	342.9

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12644490>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Стаття присвячена дослідженню природи правового статусу «внутрішньо переміщена особа» та особливостям його набуття. Автором досліджені як нормативні акти так і наукові підходи до сприйняття сутності та змісту такого явища як внутрішньо переміщені особи.

На основі існуючого в науковій літературі підходу щодо сприйняття правового статусу як юридично закріпленого положення особистості в суспільстві, яке є однією з форм соціального статусу, оскільки виникає в результаті дії права як соціального феномену, і яке виявляється у сукупності юридичних прав і обов'язків, якими наділяється суб'єкт що набуває правового статусу, автором також звертається увага на те, що в залежності від особливостей і поєднання теоретичних елементів правового статусу в юриспруденції виділяють: а) загальний правовий статус, його ще називають конституційний; б) спеціальний правовий статус певної категорії осіб; в) індивідуальний правовий статус. В своїй основі вони співвідносяться як загальне, особливе і одиничне.

В результаті проведеного дослідження автор прийшов до висновку, що правовий статус «внутрішньо переміщена особа» це сукупність прав та обов'язків, що закріплені в чинному законодавстві України. Він є спеціальним правовим статусом. Набуття правового статусу «внутрішньо переміщена особа» здійснюється в декілька етапів, а саме: а) зібрання пакету документів що підтверджують передбачені законодавством відомості, б) звернення до уповноваженого державою органу з заявою про отримання довідки, в) прийняття уповноваженим державою органом адміністративного рішення про відповідність особи вимогам які надають можливість цій особі набути правовий статус «внутрішньо переміщена особа». Після закінчення кожного з етапів формується або необхідний елемент, що підтверджує можливість отримання статусу (пакет документів), або приймається адміністративне рішення уповноваженими державою органами. Перелік прав та обов'язків якими наділяються особи, що набули правового статусу «внутрішньо переміщена особа» також свідчить, що їх переважна більшість пов'язана з адміністративними відносинами учасниками яких, прямо чи опосередковано, є уповноважені державою органи чи органи місцевого самоврядування. Спираючись на це автор робить висновок, що за своєю суттю статус «внутрішньо переміщена особа» має адміністративно-правову природу.

¹ доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету, м. Суми, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-2661-5639>

Ключові слова: адміністративно-правові відносини, правовий статус, набуття правового статусу, права і обов'язки, внутрішньо переміщена особа, захист прав внутрішньо переміщених осіб.

Peculiarities of acquiring the legal status of "internally displaced person" and its legal nature

Abstract. The article is devoted to the study of the nature of the legal status of "internally displaced person" and the features of its acquisition. The author researched both normative acts and scientific approaches to the perception of the essence and content of such a phenomenon as internally displaced persons.

On the basis of the approach existing in the scientific literature regarding the perception of legal status as a legally established position of an individual in society, which is one of the forms of social status, as it arises as a result of the action of law as a social phenomenon, and which is manifested in a set of legal rights and obligations, which the subject that acquires legal status is granted, the author also draws attention to the fact that depending on the peculiarities and combination of theoretical elements of legal status in jurisprudence, the following are distinguished: a) general legal status, it is also called constitutional; b) special legal status of a certain category of persons; c) individual legal status. Basically, they are related as general, special and singular.

As a result of the conducted research, the author came to the conclusion that the legal status of "internally displaced person" is a set of rights and obligations enshrined in the current legislation of Ukraine. It is a special legal status. Acquiring the legal status of "internally displaced person" is carried out in several stages, namely: a) collection of a package of documents confirming the information provided by the law, b) application to a state-authorized body with an application for obtaining a certificate, c) adoption of an administrative decision on compliance by a state-authorized body persons to the requirements that enable this person to acquire the legal status of "internally displaced person". At the end of each of the stages, either the necessary element confirming the possibility of obtaining the status (a package of documents) is formed, or an administrative decision is made by the state-authorized bodies. The list of rights and obligations granted to persons who have acquired the legal status of "internally displaced person" also shows that the vast majority of them are related to administrative relations, the participants of which, directly or indirectly, are state-authorized bodies or local self-government bodies. Based on this, the author concludes that the status of "internally displaced person" has an administrative and legal nature.

Keywords: administrative and legal relations, legal status, acquisition of legal status, rights and obligations, internally displaced person, protection of the rights of internally displaced persons.

Вступ

Актуальність. Сучасний стан функціонування держави Україна характеризується надзвичайною нестабільністю. Причиною цього є неспровокована військова агресія рф проти України та окупації майже п'ятої частини її території. Як результат ведення конвенційних військових дій, окупації території, створення окупаційних адміністрації на окупованих територіях, знуцання над цивільним населенням окупаційними військами рф стала поява в Україні 3,7 млн. внутрішньо переміщених осіб з окупованих територій та територій, які стали близькими до ведення військових дій [19]. Все це поставило перед Україною ряд питань, від вирішення яких залежить подальше її існування як держави, в якій забезпечуються права і свободи людини і громадянина. Одним з таких питань є питання визначення правового статусу внутрішньо переміщених осіб, а

головне – з'ясування його правової природи для розуміння правових можливостей його вдосконалення.

Аналіз публікацій. Розкриття сутності та з'ясування природи правового статусу внутрішньо переміщених осіб потребує звернення уваги на теоретичні положення щодо правового статусу, які розроблялись представниками юридичної науки, та зосередити увагу на теоретичних положеннях, які стосуються врегулювання відносин з внутрішньо переміщеними особами.

Питання пов'язані з розкриттям сутності та змісту правового статусу були в центрі уваги вітчизняних вчених юристів. Так значну увагу в своїх роботах питанням пов'язаним з розкриттям сутності правового статусу приділяли такі вчені як Ю.Ю. Бальцій [1], Л.П. Біла-Тіунова [2], Ю.М. Тодика [28], А.В. Панчишин [21], О.Ф. Скакун [26], С.В. Шестаков [29] та інші.

Щодо дослідження питань пов'язаних з внутрішньо переміщеними особами, варто вказати на те, що дослідження наукових праць, в яких автори тим чи іншим чином торкаються цих питань, дає можливість говорити про те, що ця проблематика у українській юридичній науці інтенсивно почала розроблятися після 2014 року – року окупації Автономної республіки Крим. До цього питання внутрішньо переміщених осіб розкривались в аспекті характеристики міграційних процесів [24, с. 98] та правового статусу біженців [7, с. 87]. Після анексії АРК питання внутрішньо переміщених осіб стали об'єктом уваги значної кількості робіт вітчизняних науковців. Так, питання пов'язані з характеристикою поняття «внутрішньо переміщені особи» і його синоніми стали предметом дослідження таких науковців як: Н.В. Бльок [3], І. Грицай [6], К.Є. Гожа, О.П. Рекотова [5], Н.С. Ісаєва [8], Л.Р. Наливайко, А.Ф. Орешкіна [20], М.П. Кобець [10], М.І. Малиха [17]. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб розкривали в своїх роботах В. Михайловський [18], К.О. Крахмальова [12, 13]. Дослідженням стандартів захисту прав переміщених осіб займалися І.Г. Козинець, Л.В. Шестак [11], О.В. Роговенко [25]. Питання реалізації державної політики та вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб розкривали в своїх роботах О.Я. Капінус [9], О.А. Малиновська [16]; через призму соціального захисту прав розкривали питання переміщених осіб О.П. Лішик [14].

Разом з цим, не дивлячись на значну кількість робіт, питання, що пов'язані з дослідженням правової природи статусу внутрішньо переміщених осіб залишаються в значній мірі не дослідженими і не розкритими.

Враховуючи це *метою* нашої роботи є аналіз нормативних актів, що регулюють питання набуття та реалізації правового статусу внутрішньо переміщених осіб, а *завданням* – встановлення правової природи статусу внутрішньо переміщених осіб та його особливостей.

Результати

Логіко-лінгвістичний аналіз категорії «правовий статус» свідчить, що вона складається з двох змістовних ядер, а саме з категорії «статус» та його змістовної характеристики, яка окреслюється терміном «правовий».

Саме слово «статус» походить від латинського слова *status*, що означає положення. У словниках сучасної української мови виділяється два основних підходи до тлумачення цього терміну, а саме: а) правове становище осіб або організацій, установ тощо; б) соціальний статус – становище індивіда або групи осіб щодо інших індивідів або груп у соціальній системі [27]. Тобто, в загальному плані, говорячи про статус ми говоримо про ту роль, яку індивід займає в певному суспільстві.

Говорячи про термін «правовий» варто зазначити, що в контексті статусу він є додатковою характеристикою, яка вказує на особливості статусу і його джерело походження – право. В цьому контексті правовий статус в найбільш загальному вигляді

визначається як юридично закріплене положення особистості в суспільстві [15, с. 19]. При цьому варто звернути увагу на те, що правовий статус є однією з форм соціального статусу, оскільки виникає в результаті дії права як соціального феномену [4, с. 84]. Також варто зазначити, що це положення виявляється у сукупності юридичних прав і обов'язків, якими наділяється суб'єкт що набуває правового статусу.

В залежності від особливостей і поєднання теоретичних елементів правового статусу в юриспруденції виділяють: а) загальний правовий статус, його ще називають конституційний; б) спеціальний правовий статус певної категорії осіб; в) індивідуальний правовий статус. В своїй основі вони співвідносяться як загальне, особливе і одиничне. Кожен індивід володіє одночасно всіма вказаними статусами: статус громадянина своєї держави (конституційний правовий статус), приналежність до певної категорії чи прошарку громадян, наприклад науково-педагогічні працівники (спеціальний правовий статус) і є неповторною окремою особистістю, тобто має індивідуальний статус.

Все зазначене ми будемо брати як основу для визначення правового статусу внутрішньо переміщених осіб та визначення його правової природи.

З'ясування особливостей правового статусу «внутрішньо переміщені особи» варто розпочати з з'ясування того, хто такі внутрішньо переміщені особи.

Правове регулювання відносин, що виникають з внутрішньо переміщеними особами унормовується Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [23], відповідно до якого внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Аналіз зазначеного визначення дає можливість зробити висновок про те, що в соціальному плані внутрішньо переміщеними особами є люди, які з тих чи інших причин змушені були покинути своє постійне місце проживання і переселитись в інше місце в межах держави. Враховуючи це ми можемо говорити про те, що статус «внутрішньо переміщена особа» є спеціальним правовим статусом, який набувається людиною в результаті настання певної сукупності факторів, а саме – законне перебування на території держави, виникнення причин переміщення з постійного місця проживання, переміщенні в інше місце проживання відмінне від постійного, а також виконання вимог передбачених законодавством.

Вимоги, виконання яких є запорукою набуття людиною правового статусу «внутрішньо переміщена особа» містяться в Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».

Аналіз зазначеного закону на предмет виявлення особливостей правового статусу «внутрішньо переміщена особа» дає можливість говорити про наступне.

Україна як правова та демократична держава вживає всіх можливих заходів, передбачених Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, щодо запобігання виникненню передумов вимушеного внутрішнього переміщення осіб, захисту та дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, створення умов для добровільного повернення таких осіб до покинутого місця проживання або інтеграції за новим місцем проживання в Україні. Проте в разі виникнення таких умов вона зобов'язується забезпечувати права та інтереси внутрішньо переміщених осіб.

Відповідно до згаданого закону, факт внутрішнього переміщення підтверджується довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, що має адміністративно-правову природу. Для отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи зацікавлена особа звертається із заявою до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад за місцем проживання у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. При цьому форма такої заяви затверджується центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах соціального захисту, соціального обслуговування населення, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, а також захисту прав депортованих за національною ознакою осіб, які повернулися в Україну. Разом із заявою відповідно до п. 7 ст. 4 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [23] заявник подає документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, або документ, що посвідчує особу та підтверджує її спеціальний статус, або свідоцтво про народження дитини. Нормами цього закону досить детально унормовано питання подання заяви законними представниками особи, яка не може самостійно це зробити.

Також варто зазначити, що в п. 10 ст. 4 цього закону перелічені підстави, наявність яких дає можливість уповноваженим державою органам відмовити у видачі довідки.

Довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи засвідчує місце проживання внутрішньо переміщеної особи на період наявності підстав що спричинили внутрішнє переміщення. Для взятої на облік внутрішньо переміщеної особи реалізація прав на зайнятість, пенсійне забезпечення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, на отримання соціальних послуг здійснюється відповідно до законодавства України.

Наявність правового статусу у особи є підставою для виникнення у неї додаткових прав та обов'язків як необхідного елементу цього статусу. Перелік прав та обов'язків якими наділяються особи, що володіють правовим статусом «внутрішньо переміщена особа» закріплені у ст. ст. 6-9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».

Аналіз зазначеного переліку дає можливість говорити про те, що держава Україна гарантує внутрішньо переміщеним особам реалізацію їх прав та інтересів, що закріплені в Конституції України та законах України, і якими володіють всі особи, що на законних підставах перебувають на території України.

Разом з цим ст. 9 особливо визначені інші права та обов'язки внутрішньо переміщених осіб, якими вони наділяються у зв'язку з отриманням цього статусу.

Аналіз прав якими володіють особи, які набули правового статусу «внутрішньо переміщена особа» дає можливість говорити про те, що вони стосуються як мінімум трьох сфер життєдіяльності таких осіб.

До першої групи відносяться права, які стосуються самої внутрішньо переміщеної особи та членів її родини. До них можна віднести право на: єдність родини; інформацію про долю та місцезнаходження зниклих членів сім'ї та близьких родичів.

До другої групи належать права, які стосуються життєдіяльності на новій території. До них можна віднести право на: безпечні умови життя і здоров'я; достовірну інформацію про наявність загрози для життя та здоров'я на території її покинутого місця проживання, а також місця її тимчасового поселення, стану інфраструктури, довкілля, забезпечення її прав і свобод; створення належних умов для її постійного чи тимчасового проживання; оплату вартості комунальних послуг, електричної та теплової

енергії, природного газу в місцях компактного поселення внутрішньо переміщених осіб (містечках із збірних модулів, гуртожитках, оздоровчих таборах, будинках відпочинку, санаторіях, пансіонатах, готелях тощо) за відповідними тарифами, встановленими на такі послуги та товари для населення; сприяння у переміщенні її рухомого майна; сприяння у поверненні на попереднє місце проживання; забезпечення лікарськими засобами у випадках та порядку, визначених законодавством; надання необхідної медичної допомоги в державних та комунальних закладах охорони здоров'я; влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади; безкоштовний проїзд для добровільного повернення до свого покинутого постійного місця проживання у всіх видах громадського транспорту у разі зникнення обставин, що спричинили таке переміщення; отримання гуманітарної та благодійної допомоги.

До третьої групи належать права, які можуть бути реалізовані за участю уповноважених державою органів. До них належать права на: сприяння органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами приватного права у пошуку та возз'єднанні членів сімей, які втратили зв'язок внаслідок внутрішнього переміщення; забезпечення органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами приватного права можливості безоплатного тимчасового проживання (за умови оплати особою вартості комунальних послуг) протягом шести місяців з моменту взяття на облік внутрішньо переміщеної особи; для багатодітних сімей, осіб з інвалідністю, осіб похилого віку цей термін може бути продовжено; отримання соціальних та адміністративних послуг за місцем перебування; проведення державної реєстрації актів цивільного стану, внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання за місцем перебування.

Обов'язки осіб, що мають правовий статус «внутрішньо переміщена особа» також закріплені в п. 2 ст. 9 згаданого закону. Відповідно до нього внутрішньо переміщена особа зобов'язана: дотримуватися Конституції та законів України, інших актів законодавства; повідомляти про зміну місця проживання структурний підрозділ з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад за новим місцем проживання протягом 10 днів з дня прибуття до нового місця проживання. У разі добровільного повернення до покинутого постійного місця проживання внутрішньо переміщена особа зобов'язана повідомити про це структурний підрозділ з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад за місцем отримання довідки не пізніше як за три дні до дня від'їзду; у разі виявлення подання внутрішньо переміщеною особою завідомо неправдивих відомостей для отримання довідки про взяття на облік відшкодувати фактичні витрати, понесені за рахунок державного та місцевих бюджетів у результаті реалізації прав, передбачених законом. Також внутрішньо переміщена особа зобов'язана виконувати інші обов'язки, визначені Конституцією та законами України.

Аналіз як підстав набуття правового статусу «внутрішньо переміщена особа» та і прав і обов'язків осіб, які вони набувають з отриманням цього статусу дає можливість говорити про наступне.

Набуття правового статусу «внутрішньо переміщена особа» здійснюється в декілька етапів, а саме: а) зібрання пакету документів що підтверджують передбачені законодавством відомості, б) звернення до уповноваженого державою органу з заявою про отримання довідки, в) прийняття уповноваженим державою органом адміністративного рішення про відповідність особи вимогам, які надають можливість цій особі набутти правовий статус «внутрішньо переміщена особа». В результаті закінчення кожного з етапів формується або необхідний елемент, що підтверджує

можливість отримання статусу (пакет документів), або приймається адміністративне рішення уповноваженими державою органами.

Перелік прав та обов'язків, якими наділяються особи що набули правового статусу «внутрішньо переміщена особа» також дає нам можливість говорити про те, що їх переважна більшість пов'язана з адміністративними відносинами учасниками яких, прямо чи опосередковано, є уповноважені державою органи чи органи місцевого самоврядування.

Враховуючи зазначене, ми можемо зробити висновок про те, що за своєю правовою природою правовий статус «внутрішньо переміщена особа» є спеціальним адміністративним статусом, що набувається в адміністративному порядку і його реалізація тісно пов'язана з функціонуванням уповноважених державою органів.

Висновки

Правовий статус «внутрішньо переміщена особа» це сукупність прав та обов'язків, що закріплені в чинному законодавстві України. Він є спеціальним правовим статусом. Набуття правового статусу «внутрішньо переміщена особа» здійснюється в декілька етапів, а саме: а) зібрання пакету документів що підтверджують передбачені законодавством відомості, б) звернення до уповноваженого державою органу з заявою про отримання довідки, в) прийняття уповноваженим державою органом адміністративного рішення про відповідність особи вимогам які надають можливість цій особі набути правовий статус «внутрішньо переміщена особа». Після закінчення кожного з етапів формується або необхідний елемент, що підтверджує можливість отримання статусу (пакет документів), або приймається адміністративне рішення уповноваженими державою органами. Перелік прав та обов'язків якими наділяються особи, що набули правового статусу «внутрішньо переміщена особа» також свідчить, що їх переважна більшість пов'язана з адміністративними відносинами учасниками яких, прямо чи опосередковано, є уповноважені державою органи чи органи місцевого самоврядування. Враховуючи це ми можемо стверджувати, що за своєю суттю статус «внутрішньо переміщена особа» має адміністративно-правову природу.

Список використаних джерел

1. Бальцій Ю. Ю. Правовий статус міського голови в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. О. : Одес. нац. юрид. акад., 2006. 18 с.
2. Біла-Тіунова Л.П. Адміністративно-правовий статус громадянина України. *Juris Europensis Scientia*. 2020. Випуск 3. С.64–68.
3. Блюк Н.В. Термінологія та понятійна характеристика внутрішньо переміщених осіб. *Право і суспільство*. №3. 2022. С. 142-147. <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/05fb4928-ca83-423f-adce-98061e36ae6f/content>
4. Витрук Н.В. Правовой статус личности в СССР. Москва: Юрид. лит., 1985. 176 с.
5. Гожда, К.Є., Рекотова, О.П. (2018). Генезис понятия «внутрішньо переміщених осіб». *Молодий вчений*, 4(2), 659–662. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=molv_2018_4%282%29_73
6. Грицай І. Поняття «внутрішньо переміщені особи» в юридичній науці та шляхи його вдосконалення. *Науковий вісник ДДУВС*, 2022. Спеціальний випуск №2. С. 127-132. DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-127-132 <https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/S2/s-2-2022-127-132.pdf>

7. Дзюбановський Ю. Еволюція концепції біженців. Міграція і толерантність в Україні : зб. статей ; за ред. Ярослава Пилинського. Київ : Стилос, 2007. С. 83–92.
8. Ісаєва Н. С. Теоретико-правова характеристика визначення поняття «внутрішньо переміщені особи». Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 4. С. 70–75. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvdduvs_2018_4_14
9. Капінус О. Я. Особливості державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб в Україні : дис. ... канд. наук з держ. управл. : 25.00.01 / Харків. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Харків, 2021. 215 с.
10. Кобець М. П. Щодо визначення поняття «внутрішньо переміщена особа» в законодавстві України. Порівняльне аналітичне право. № 1. 2016. С. 199–202. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/516430.pdf>
11. Козинець І.Г., Л.В. Шестак. Міжнародні стандарти захисту та допомоги внутрішньо переміщеним особам. Молодий вчений. 2014. № 12(1). С. 258–261. [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=molv_2014_12\(1\)_61](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=molv_2014_12(1)_61)
12. Крахмальова К. О. Адміністративно-правове забезпечення статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2017. 210 с.
13. Крахмальова К. О. Стан досліджень статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні. Часопис Київського університету права. Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право. 2015. С. 142–145. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Chkup_2015_3_36 ;
14. Лішик О.П. До питання визначення державного управління у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. Том 29 (68) № 5 2018. https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/5_2018/4.pdf
15. Макарчук В.В. Поняття «правовий статус особи» в теоретико-правовій літературі. Право.ua № 3, 2015. С. 18–22.
16. Малиновська О. А. Шляхи вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб і деякі уроки із зарубіжного досвіду : аналітична записка. С. 1–32. URL : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/migrac_probl-a598d.pdf.
17. Малиха М. І. До проблеми сутності поняття «внутрішньо переміщені особи»: державна політика та регіональна практика. Грані. 2015. № 8. С. 6–11. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Grani_2015_8_3
18. Михайловський В. Загальні засади правового статусу переміщених осіб. Національний юридичний журнал: теорія і практика. Квітень 2017. <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/2/20.pdf>
19. Міжнародна організація з міграції. <https://ukraine.iom.int/uk/dani-ta-resursy> (дата звернення 14.04. 2024 р.)

20. Наливайко Л. Р., Орешкова А. Ф. Внутрішньо переміщені особи: визначення поняття. Право і суспільство. 2018. № 1. С. 34–39. <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1987/1/9%20%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%B9%D0%BA%D0%BE.pdf>
21. Панчишин А. В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус». Часопис Київського університету права. 2010. № 2. С. 95–98.
22. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
23. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
24. Римаренко Ю. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний вимір. Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія і практика: енциклопедія / за ред. Ю. Римаренка. Київ: Довіра, 1998. 184 с.
25. Роговенко О.В. Аналіз міжнародних правових стандартів та національного законодавства у сфері забезпечення конституційного статусу переміщених осіб. Актуальні проблеми держави і права. <http://www.apdp.in.ua/v82/28.pdf>
26. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 664 с.
27. Статус. Словник іноземних мов. <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%D1%F2%E0%F2%F3%F1>
28. Тодыка Ю. Н. Тодыка О. Ю. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине. Киев, 2004.
29. Шестаков С. В. Адміністративно-правовий статус працівника міліції: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Х., 2003. 203 с.